

Коломієць Т.В. Особливості розвитку екоцентричної орієнтації юнаків з різним типом професійної спрямованості / Т.В.Коломієць, А.І.Литвинчук, Т.В.Можаровська // Виклики та парадокси соціальної взаємодії в постмодерному світі: лінгвістичний та психологічний аспекти: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (11-12 квітня 2019 р.) / за заг. ред. О.В.Лазорко, В.А.Ущиної – Луцьк: Волиньполіграф, 2019.– С.261-265.

УДК 159.922

Коломієць Т. В.,

Литвинчук А. І.;

Можаровська Т. В.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОЦЕНТРИЧНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ЮНАКІВ З РІЗНИМ ТИПОМ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ

Презентовано результати емпіричного дослідження розвитку екоцентричної орієнтації юнаків з різним типом професійної спрямованості. Констатовано наявність статевих відмінностей у досліджуваному феномені. Виявлено їх віковудинаміку.

Ключоі слова: *екологічна свідомість, екоцентрична орієнтація, професійна спрямованість.*

Актуальність дослідження. Сучасний стан екології виключає будь-які сумніви щодо необхідності переосмислення стратегій взаємодії в системі «Людина-Природа» та «Людина-Людина» з егоїстичної діади «споживач–сировина» до екоцентричної єдності двох елементів цілісної системи. Безвідповідальне та халатне ставлення до природного середовища громадян завдає нашій країні непоправної шкоди: гектари земель, забруднених внаслідок аварії на ЧАЕС, гектари земель, що забруднені стихійними сміттєзвалищами та тонами незахоронених відходів, гектари вирубаних лісів – усе це ми самі відібрали у себе та власних нащадків, а воно могло б служити на користь людей та економіки держави. Саме тому розвиток екоцентричної спрямованості населення України є просто необхідним.

Виходячи з означеного **метою** нашого дослідження стало вивчення особливостей розвитку екологічної свідомості студентів різної професійної спрямованості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зацікавленість науковців-психологів проблемами розуміння людиною світу природи і особливостями бачення себе в ньому зумовила не лише появу низки досліджень з екологічної проблематики, а й виокремлення їх у окрему галузь – екологічну психологію. Так, екологічна свідомість, як предмет екологічної психології, розглядається у функціональному, онтогенетичному та соціогенетичному аспектах низкою авторів (А. А. Алдашева, О. В. Білоус, Е. В. Гірусов, О. С. Мамешина, В. І. Медведєв та ін.). Феномен екологічної свідомості досліджується з позицій структурного (С. Д. Дерябо, С. В. Шмалей, В. А. Ясвін) та соціально-психологічного (Г. В. Акопов, О. І. Чердимова) підходів. Вивченню трансцендентних явищ у становленні людини як частини гармонійного світу присвятили свої роботи Л. П. Журавльова, В. В. Козлов, О. П. Колісник. Наразі предметом вивчення психологів все частіше стає екологічна самосвідомість, як зміна ставлення особистості до навколишнього середовища та до самої себе (С.Д. Дерябо, К.С. Лосєв, В.І. Панов, В.О. Ясвін), як природна можливість людини до розвитку своїх потенцій (Ф.І Василюк, О.О. Деркач). Екологічну самосвідомість вбачають, як певний рівень усвідомлення людиною своїх знань, поглядів, переконань, емоцій, характеру, мотивацій, що відображають екологічне буття (К.В. Стецюк).

В працях зарубіжних вчених [3, 4] екоцентрично-орієнтована свідомість особистості розглядається як апріорний продукт освітрянського процесу, що сприяє «екологізації освіти». Так, розглядаються екологічно-орієнтовані засоби навчання у освітніх закладах (Beomkyu Choi, 2017), предметом дослідження стає "позитивний розвиток молоді" (PYD), що базується на екологічно спрямованому формуванню особистості та її подальшому успішному професійному зростанні (Jerzy Nikitorowicz, Krzysztof Sawicki, Emilia Zylkiewicz-Plonska, 2017)

Для дослідження діяльнісної екоспрямованості особистості юнацького віку використовувалася методика діагностики екологічної спрямованості особистості Б. Басса в адаптації Л.П. Журавльової та М.К. Романової [2].

Вибірку дослідження склали 295 осіб юнацького віку. За статевою ознакою було опитано 152 юнаки та 143 юнки, серед яких 81 хлопець та 78 дівчат раннього юнацького віку (15-17 років), а також 71 хлопець та 65 дівчат зрілого юнацького віку (18-21 рік). Емпіричною базою дослідження стали Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомирський національний агроекологічний університет, Малинський лісотехнічний коледж.

Представниками професійної спрямованості типу Людина-Природа (далі Л-П) стали здобувачі освіти напрямів «Лісництво», «Землевпорядкування», Людина-Знакова система (далі Л-З) – «Економіка та фінанси», «Бухгалтерський облік», Людина-Людина (далі Л-Л) – «Психологія», «Практична психологія», «Початкове навчання».

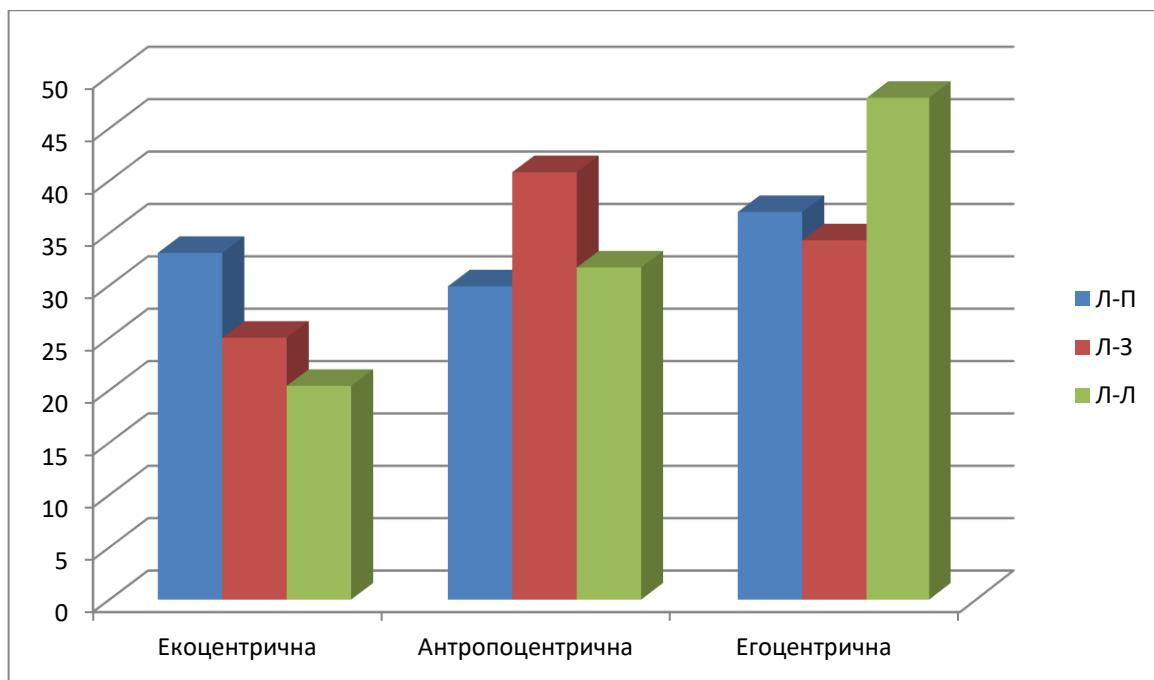

Рис.1. Розподіл інтеграційної спрямованості у Світ Я-реального залежно від професійної спрямованості (у %)

Результати емпіричного дослідження дозволили констатувати (див.рис.1), що юнаки, які мають професійну спрямованість типу «Л-П» є більш екоцентрично-орієнтованими, ніж їх однолітки. Цікаво, що майбутні фахівці

професій типу «Л-Л» демонструють не антропоцентричну спрямованість, як очікувалось, а егоцентричну. Це пояснюємо специфікою наряду підготовки, який передбачає високий рівень рефлексії та вчування насамперед у свої почуття [1].

Констатовано, що як і в період дорослості [2], показники екоцентричної спрямованості юнаків не досягають високи значень. Нерозвиненість екологічного аспекту свідомості юнацтва свідчить про можливі труднощі інтеграції молоді до природного середовища.

Дослідження дозволило виявити наявність статевих відмінностей у екоцентричній спрямованості особистості (див.рис.2). Так, найвищі показники демонструють хлопці раннього юнацького віку (29,6 балів), а найнижчий бал – дівчата раннього юнацького віку (22,1 бал). Хоча прийнято вважати, що жінкам притаманне чуттєве сприймання навколишньої дійсності [1, 34-87], але результати нашого дослідження демонструють протилежну тенденцію, відповідно до якої для дівчат більш властивою є егоцентрична спрямованість особистості.

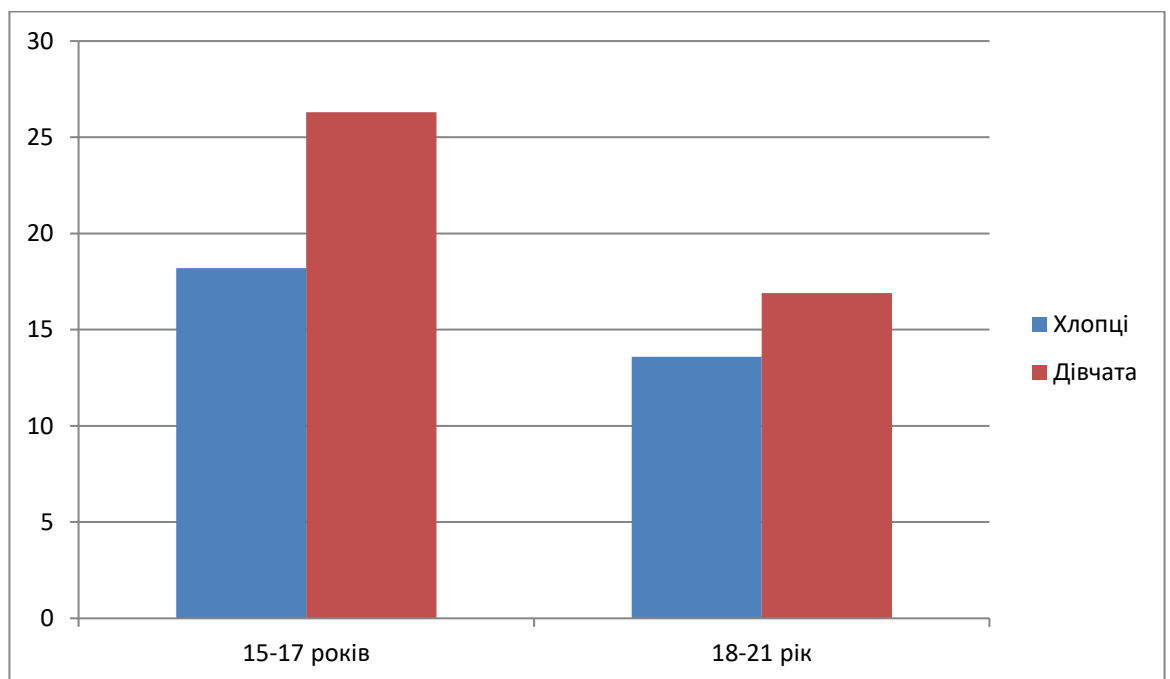

Рис.2 Статеві особливості екоцентричної спрямованості на різних етапах юності

З віком ситуація змінюється: хлопці зрілого юнацького віку демонструють зменшення тенденції (26,3 бали) до екоцентричної спрямованості, тоді як дівчата навпаки, стають більш екоцентрично спрямованими (27,5 балів).

Загалом впродовж юності спостерігається тенденція до зниження екоцентричної спрямованості як у хлопців, так і у дівчат.

Отже, вік має визначальне значення в орієнтації юнацтво на екоцентричну спрямованість.

Висновки.

1. У юнаків спостерігається негативна тенденція до розвитку екоцентричної спрямованості, тоді як у дівчат, навпаки, виявляється позитивна динаміка змін до екоцентричної спрямованості.

2. Дівчата використовують продукти надбання природи, не руйнуючи їх. Тоді як сучасні юнаки поставлені в такі умови, які змішують їх вдаватись до егоцентричної спрямованості.

3. Показники юнаків, які мають професійну спрямованість типу «Людина-Природа», демонструють значно вищий рівень екоцентричної спрямованості, ніж їх однолітки.

Література

1. Емпатія як чинник ціннісно-сислової спрямованості сучасних юнаків у ситуації міжособистісної взаємодії / Коломієць Т.В., Литвинчук А.І., Мажаровська Т.В. // Теоретичні і прикладні проблеми психології: Збірник наукових праць – № 1(45). – 2018. – С. 144-156

2. Романова М.К. Психологічні умови розвитку екологічної свідомості у дорослому віці: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2015.– 193 с.

3. Choi, Beomkyu, "Playful Assessment: A Game-Based Approach to Assessing Teachers' Competency for the Wise Integration of Technology in the Classroom" (2017). Doctoral Dissertations.

4. Nikitorowicz, J., Sawicki, K., & Zylkiewicz-Plonska, E. (2017, May). YOUTH IDENTITY FROM ECOLOGICAL PERSPECTIVE BETWEEN EDUCATION AND PREVENTION. In Proceedings of the International Scientific Conference. Volume III (Vol. 243, p. 254).